

Zondag 4 september 2022

Tjaard Barnard

Welkom en aansteken van de kaars

Orgelspel

Aanvangslied Psalm 92: 1, 2 en 3 Waarlijk, dit is rechtvaardig

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
Die hemel en aarde gemaakt heeft
Die trouw houdt tot in eeuwigheid
En die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
Van God onze Vader
En van Jezus Christus, de Heer
Amen.

Antwoordlied

(Gemeente gaat zitten)

Inleidende bijbellezing Mat. 11: 28-29

²⁸Kom allen bij Mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, Ik zal jullie rust geven. ²⁹Neem mijn juk op je en leer van Mij: Ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden, ³⁰want mijn juk is zacht en mijn last is licht.'

Gebed

Eeuwige God,
Ook vanmorgen komen wij weer samen. Mensen met talloze verhalen, achtergronden, zorgen en overwegingen. We komen hier, treden even terug uit de drukte van alle dag. Plaatsen ons bestaan in uw licht. Zoeken naar uw licht om dat te laten schijnen over ons bestaan.
Wees aanwezig hier in dit uur. Wees aanwezig in ons leven als we u nodig hebben.
Wees met ons in onze vreugde en in ons verdriet.
In onze zorgen.
Draag ons in uw hoop.
Geef ons als vergezicht uw licht op ons pad.
Amen.

Lied 221 Zo vriendelijk en veilig als het licht

Lezing uit interview Joost Röselaers, maandag 29 augustus in Trouw

In maart van dit jaar werd bij mijn vrouw een hersentumor ontdekt. We kregen het te horen bij de neuroloog, op een vrijdagmiddag. Pas de maandag erna zou duidelijk worden of het goed- of kwaadaardig was. Met dit nieuws moesten we het weekend zien door te komen.

[...]

“Op zondag zijn we met z’n vieren gewoon naar de kerk gegaan. In een vrij behoudende gemeente. Het werd mijn coming-out als diep vroom mens. Als predikant ben ik veel maatschappelijk bezig. Het is niet dat ik de Godsvraag uit de weg ben gegaan, maar ik heb die niet altijd centraal gesteld. Nu lag-ie hier levensgroot voor mijn neus. Ik had gewoon een gelovige preek nodig. De overdenking die zondag was fantastisch en ging over God als basis naar aanleiding van het Evangelie van de overspelige vrouw. Jezus toont zoveel liefde en aanvaarding naar die vrouw.

“Vanaf toen wisten we: wat er ook gaat gebeuren: we worden door God gedragen. God gaat met je mee en laat je nooit vallen. Zoals de dichter Rainer Maria Rilke zo mooi zegt: Toch is er Eén die al dit vallen oneindig teder in Zijn handen houdt. Er werden die zondagochtend ook een paar vrome gezangen gezongen, die je in vrijzinnige kerken weinig hoort en die ons ontzettend ontroerden. Die dienst gaf ons zoveel vertrouwen. Het kwam volledig onverwacht.

Lied 919 Gij die alle sterren houdt

Bijbellezing Psalm 31

²Heer, bij u zoek ik bescherming.

Laat mij niet alleen!

Wees goed voor mij en red mij.

³Luister naar mij,

kom snel en help mij!

Laat me veilig zijn bij u,

bescherm me en bevrijd me.

⁴U bent sterk en machtig,

u beschermt mensen tegen gevaar.

Ga met mij mee en leid mij.

⁵Mijn vijanden jagen op mij,

maar bij u ben ik veilig.

Red mij!

⁶Heer, u beslist over mijn leven.

U bent een trouwe God,

u zult me redden.

⁷Ik vertrouw alleen op u, Heer.

Ik wil niet omgaan met mensen die afgoden dienen.

⁸Ik zal blij zijn en juichen,

want u bent goed.

U ziet mijn ellende,

u weet hoe moeilijk ik het heb.

⁹U laat mijn vijanden niet overwinnen,

u zult mij bevrijden.

¹⁰⁻¹¹Help mij, Heer,

want het gaat slecht met mij.

Mijn ogen zijn rood van het huilen.

Doodmoe ben ik,

mijn hele lichaam doet pijn.
Mijn leven is vol zorgen,
elke dag heb ik verdriet.
Ik heb geen kracht meer,
en ik voel me ellendig.
¹²Mijn vijanden lachen me uit,
en mijn burens lachen het hardst.
Vrienden die me tegenkomen,
schrikken van mij, en ze lopen weg.
¹³Iedereen vergeet mij.
Het lijkt alsof ik al dood ben,
alsof niemand me nodig heeft.
¹⁴Ik hoor de mensen over me praten.
Overal is er gevaar,
iedereen is tegen mij.
Ze maken plannen om me te doden.
¹⁵Maar ik vertrouw op u, Heer.
U bent mijn God,
¹⁶u beslist over mijn leven.
Red mij van mijn vijanden,
red mij van de mannen die op me jagen.
¹⁷Wees bij mij en bescherm mij.
Laat mij uw liefde zien en red mij.
¹⁸Heer, ik roep naar u,
luister naar mij!
Laat het slecht aflopen met slechte mensen.
Laat ze sterven, laat ze voor altijd zwijgen.
¹⁹Laat ze zwijgen, want het zijn leugenaars.
Ze spreken kwaad over goede mensen,
ze hebben geen respect voor hen.
Maar zichzelf vinden ze geweldig.
²⁰Mensen die u willen dienen,
mensen die bij u bescherming zoeken,
die maakt u gelukkig.
De hele wereld zal het zien!
²¹U zult dicht bij hen zijn
en hen beschermen tegen slechte mensen.
U laat hen veilig wonen in uw tempel,
ver weg van ruzies en leugens.
²²Ik wil de Heer danken,
want hij is goed voor mij.
Hij heeft mij geholpen toen ik aangevallen werd.
²³Ik was bang, en ik dacht:
De Heer is mij vergeten.
Maar hij heeft mijn gebed gehoord,
hij heeft gehoord hoe ik om hulp riep.
²⁴Heb de Heer lief,
jullie die hem trouw zijn.
De Heer zal jullie beschermen!
Maar mensen die zichzelf geweldig vinden,

die straft hij streng.

²⁵Jullie die vertrouwen op de Heer,
wees sterk en moedig!

Lied 903: 1, 3 en 4

Zou ik niet van harte zingen

Preek

Afgelopen week verscheen dit interview in Trouw. Een heel persoonlijk verhaal van mijn goede collega Joost Röselaers. Hij vertelt in alle openheid over de zorgen die zijn gezin overkomen en over de bijzondere ervaring die hij heeft in een andere kerk. Hij beleefde het als een coming out in vroomheid.

Niet iedereen binnen de Remonstrantse Broederschap vond het een plezierig stuk. De vraag werd soms gesteld of je voor die troostende boodschap, niet ook bij ons terecht kon. En natuurlijk: dat is waar. Maar tegelijkertijd vind ik het wel een goede spiegel die Joost ons voorhoudt, die we niet uit de weg moeten gaan. Vooral ook omdat ik de impliciete zorg die hier klinkt, wel vaker heb gehoord. Zou toch het verwijt uit de orthodoxie in onze richting geuit terecht zijn? Jullie geloof zit een voet te hoog! Meer in het hoofd dan in het hart.

Daarom wil ik vanmorgen in drie onderdelen hierover nadenken:

1. De eenzijdigheden van de vrijzinnige theologie.
2. De behoeften van het hart.
3. Hoe te combineren, het hoofd en het hart.

Eenzijdigheden van de vrijzinnige theologie

Vrijzinnige theologen zijn over het algemeen zeer belezen en breed ontwikkelde mensen. Een voorbeeld uit de geschiedenis. Ongeveer 100 jaar geleden had je in deze gemeente twee toonaangevende predikanten. Dr. J.C.A. Fetter, later bekend van zijn radiopraatjes voor de VPRO. In zijn preken, in zijn catechisaties en in zijn publicaties ging het vaak over de grote Russische schrijvers. Daar kon je hier heel veel van leren. Over de Bijbel ging het amper. Maar de wijsheid van die schrijvers, daar kon je je wekelijks aan laven.

Een van zijn collega's was dr. C.E. Hooykaas. Toen ik net begonnen was in deze gemeente ontmoette ik nog een oud-catechisante van hem. Ze was al zo oud dat haar geheugen haar enigszins in de steek liet, maar wat ze zich nog wel herinnerde was dat ze catechisatie had gevolgd bij deze predikant die in 1934 was overleden. Bij die catechisaties – zo wist ik uit mijn historische studies – liet hij heel vaak lichtbeelden zien van schilderijen en tekeningen van Rembrandt. Ze leefde weer op toen ik erover sprak. Bij Hooykaas was de schilderkunst een belangrijk middel om tot het hogere te komen.

Remonstranten waren en zijn – want ik denk dat we nog steeds het risico lopen van 100 jaar geleden – goed geverseerd in het benaderen van levensvragen vanuit de cultuur en de maatschappij. Daarbij is een zeker intellectualisme ons niet vreemd. Dat dat niet altijd rechtstreeks toegang geeft tot het hart, zal misschien wel duidelijk zijn.

Juist dat intellectualisme kan je soms erg in de weg zitten. Bij een gesprekskring besprak ik eens de vraag: wat geloven we nu zelf? Een oudere man, zeer belezen en deskundig op

het gebied van de Joodse wijsgeer Spinoza antwoordde: ‘er zijn mensen die vinden dat...’. Nu is dat allemaal reuze spannend, maar hoe bevredigend is het werkelijk, als het vooral over anderen gaat en we zelf niet in het spel komen?

Natuurlijk: we houden allemaal van een geleerde preek, waarbij je op het puntje van de stoel moet gaan zitten. Zo’n fraaie preek waarin de actuele literatuur en dito filosofie de revue passeren en werk geciteerd wordt van een onbegrijpelijke, maar wel hippe, contemporaine dichter.

Als je dat als predikant doet, raakt de gemeente intellectueel bevredigd. Bij het handje schudden na afloop kan dan gezegd worden: ‘dominee, u hebt ons veel meegegeven’. Zelf vraag ik me soms af of dat niet een eufemisme is voor: ‘het klonk allemaal reuze boeiend, u hebt ons erg serieus genomen en dat is fijn, maar wat het allemaal betekent? Ik zou het niet kunnen navertellen.’

2. De behoeften van het hart

Zoals in de woorden van collega Joost doorklinkt, zoals ik vaker, ook in deze gemeente heb gehoord, het is allemaal mooi, die hoogst intellectuele benadering, met de nadruk op de hoge cultuur. Daar moeten we zeker ook mee doorgaan. Maar zijn er in het leven niet ook momenten dat we daar helemaal geen behoefte aan hebben? Wanneer het leven ingewikkeld is. Zoals Wim Sonneveld het prachtig verwoordde in zijn act over de Stalmeester, ter inleiding van die koninklijke viering van kerst met het bekende koninklijke vel op de chocolademelk:

‘Kijk een jaar is lang. Je hebt je moeilijkheden, je teleurstellingen’.

Ons leven gaat lang niet altijd over rozen. Hoe je het wendt of keert, ons overkomen ingewikkeldheden. Je gezondheid is niet zeker. Een arbeidsconflict ligt zo op de loer. Een relatiecrisis. Een ruzie met iemand van wie je het niet verwacht had. De eenzaamheid. Niemand van ons ontkomt aan verdriet en zorgen. Rouw ligt bij ons allen op de loer. Is de kerk niet een plek waar juist dat mag en moet meeklinken? De behoeften van het hart.

Een collega gaf eens een mooie karakterisering van de voorbeden tijdens de dienst. Voor hem was dat altijd een soort pastorale rondgang door de gemeente. In de voorbeden legde hij, namens de gemeente, bij God neer, wat hij in de afgelopen week had meegemaakt. Wat hem in gesprekken duidelijk was geworden, aan pijn en verdriet, aan zorgen. Maar natuurlijk ook aan blijdschap en verwondering. Als er iets is, wat 27 jaar predikantschap mij heeft geleerd is het dat wel: er leeft heel veel aan zorgen en verdriet onder ons. De goede Sity, alweer bijna een jaar geleden overleden, verzuchtte eens tegen me: dat stille gebed is veel te kort, voor al die mensen die in mijn gedachten opkomen’. Vanzelfsprekend wordt of gemakkelijk het allemaal nooit!

Gelukkig is er ook heel veel kracht om verder te gaan. De ervaring van het gedragen worden door de mensen om je heen, door God.

De huidige tijd is een tijd waarin succes vaak een keuze wordt genoemd. Een tijd waarin mensen opgeroepen worden om het beste uit zichzelf te halen. Een tijd van kansen. Tegelijkertijd weten we allemaal natuurlijk ook, dat dat lang niet altijd het geval is. We hebben veel eigen verantwoordelijkheid. Maar als alles goed gaat we in het bijzonder gezegend zijn. Succes is geen keuze, maar mazzel en geluk, vroom gezegd: een zegen.

Onheil kan ons allemaal overkomen. Het is eerder de vraag wanneer het ons overkomt, dan of het ons overkomt. En de echte vraag is dan, hoe gaan we ermee om?

Juist hier in dit huis, in deze kerk, zijn we op een plek waar we ons niet groter hoeven voor te doen dan we zijn. Juist hier, zouden we onszelf moeten kunnen zijn, in al onze kwetsbaarheid. Juist hier mogen we onszelf zijn. Met soms ook onze moeilijke kanten. Mogen we ons geaccepteerd weten. Of sterker nog: mogen we ons gedragen weten, ondanks alles, door alles heen.

Alles wat we hier doen, komt er in wezen op neer, dat we ons hele bestaan, onze hele hebben en houden, neerleggen voor God. Dat we, naar de hemel kijken, en er mogen zijn. Ons aangesproken mogen weten, door een eeuwenoude boodschap die hier van generatie op generatie klinkt: ‘kom tot mij, allen die vermoeid en belast zijt en ik zal u rust geven’. Kijkt u nog eens achter u naar dat prachtige raam.

Die diepe vraag van ons hart, die diepe behoefte van onze ziel, dat is waar het hier om gaat. Geen intellectuele bevrediging, geen spelletje: wie begrijpt het meest van die onverklaarbare dichter of filosoof. Gezamenlijk leggen we ons leven in de handen van Hem die ons bestaan gewild heeft. Die de wereld gemaakt heeft en die deze wereld en ook ons blijft dragen. Wat er ook gebeurt. Of Hij bestaat? U weet het niet zeker, ik ook niet. Maar laten we eens uitgaan van wel.

3. Hoofd en hart

Nu kan ik me voorstellen, dat er ook mensen onder ons zijn, die zeggen: ‘nu maak je het vanmorgen wel heel gemakkelijk’. Want laten we eerlijk zijn, juist als vrijzinnigen weten we heel goed, dat er veel reden tot twijfel is. Dat geloven niet vanzelfsprekend is. Dat geloven nooit zonder twijfels of vraagtekens gaat. Die behoeften van het hart die zijn er zeker, maar zonder recht te doen aan het hoofd, komen we niet verder. En dat is natuurlijk ook waar. Juist hier zoeken we die combinatie. Willen we stilstaan bij ons gevoel. Maar gaan we niet voorbij aan onze vragen. Het grote gebod luidt niet voor niets:

De Heer is je God. Je moet van hem houden met je hele hart, met je hele ziel, en met je hele verstand.»

Het verstand is daarbij dus even belangrijk als je hart en je ziel. Je hoeft het niet uit te zetten, als je gelooft. Wij kunnen het niet uitzetten. Voor veel andere kerken is dat een confronterende boodschap. Maar voor ons is het misschien wel net zo confronterend om het hart en de ziel zo'n plek te geven. Zoals gezegd: wellicht zit het geloof bij ons vaak een voet te hoog. Durven we amper ruimte te geven aan ons hart en aan onze ziel.

De grote theoloog Friedrich Schleiermacher, hij leefde van 1768 tot 1832, schreef een belangrijk werk: *Toespraken over de religie, gericht aan de verachters onder de tegenstanders*. Hij probeerde op rationele wijze het geloof een plek te geven, voor hen voor wie dat niet vanzelfsprekend was. Tegelijkertijd zat voor hem de basis van de religie in het gevoel van afhankelijkheid. Als mensen weten we dat we in het licht van de eeuwigheid weinig voorstellen. Hoe autonoom we graag ook zijn, in alle belangrijke dingen zijn we vooral afhankelijk. Als je dat eerlijk aan jezelf toegeeft, ga je vanzelf naar boven kijken.

Dat betekent natuurlijk niet, dat we geloven dat er direct een oplossing voor elk probleem uit de hemel nederdaalt. Helaas. Zo werkt het naar onze ervaring niet.

Het maakt ook niet, dat je bij alle ingewikkelde zaken die andere mensen overkomen als buitenstaander direct over het goddelijke kunt gaan praten. Zeker niet. Een tijd geleden hoorde ik over een man die een heel slechte boodschap van een arts had gekregen en daar zichtbaar van schrok. De verpleegkundige in het ziekenhuis, het was het IKAZIA, dus waarschijnlijk stevig protestants, vroeg voorzichtig: misschien wilt u hierover praten met iemand van de geestelijke verzorging? Deze vrijzinnige man was daar niet aan toe en antwoordde ironisch: kan die me dan beter maken?

Nee, je moet er wel aan toe zijn, de religieuze vragen en antwoorden, zo die laatste al bestaan.

Het kan ook anders. Ik herinner me nog heel goed hoe ik vijftien geleden werd gebeld door een dame, begin vijftig. Ze vroeg of ik op korte termijn langs kon komen. Eerlijk gezegd voelde het direct al niet goed, want die categorie nodigt je niet op zulke korte termijn uit.

Nog voordat ik zat, vertelde ze het. Ze had die week haar longarts gesproken en hij had gezegd dat ze nog ongeveer drie maanden had. En wat doe je dan, zei ze, dan bel je de dominee. En ik zei: die weet het natuurlijk ook niet.

Het was het begin van een goed gesprek, van een goed traject. Drie maanden later overleed ze, nadat ze alle losse eindjes van het leven had opgelost. In vrede, hoewel ze graag langer had geleefd.

Dat zijn de verhalen van de kerk. Daar gaat het om in het geloof. Niet om antwoorden hoe het allemaal zit. Niet om toveroplossingen als wonderen. Maar wel alle emotie en zorg in alle openheid een plek geven. Het een plek geven in de ruime eeuwigheid. Het brengen bij de Eeuwige, in wiens handen alles rust.

Ik eindig deze preek met een kort gedicht van Ad den Besten. Hij heeft het denkkelijk geschreven, geïnspireerd door Rainer Maria Rilke. Eindigen we gelukkig toch nog heel remonstrants met een gedicht!

*Gij hebt, o God, dit broze
bestaan gewild,
hebt boven 't nameloze
mij uitgetild, -*

*laat mij dan dankbaar leven
de volle tijd,
geborgen in de bevende zekerheid,*

*dat ik niet uit dit smal en
onvast bestand
van mijn bestaan zal vallen
dan in uw hand.*

Amen.

Stilte

Orgelspel

Voorbeden en stil gebed, afgesloten met gezamenlijk gebeden 'Onze Vader'

Tijdens de voorbeden 367b

- v. *Zo bidden wij tezamen*
a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons. (2x)*

Eeuwige God,

Vanuit de stilte komen we tot u.

Vanuit de stilte, waarin zoveel kan klinken.

Onze eigen zorgen en ons verdriet. Onze zorgen om anderen die ons lief zijn. Onze zorgen om deze wereld.

- v. **Zo bidden wij tezamen**
a. **Heer, onze Heer, ontferm u over ons. (2x)**

We leggen onze zorgen bij u neer. Wilt u zich over ons ontfermen als het leven ons zwaar valt. Als we verdrietig zijn of eenzaam. Als we ons gevangen voelen in onze beperkte wereld. Als een geheim zwaar op ons rust.

- v. **Zo bidden wij tezamen**
a. **Heer, onze Heer, ontferm u over ons. (2x)**

We bidden om uw ontferming als we ziek zijn of ons zorgen maken over onze gezondheid. Geef ons kracht om te dragen wat we moeten dragen. Geef ons mensen om ons heen die zich over ons ontfermen. Geef ons uw liefde die vertrouwen geeft.

- v. **Zo bidden wij tezamen**
a. **Heer, onze Heer, ontferm u over ons. (2x)**

We bidden u voor uw wereld, dichtbij en veraf. Voor de vluchtelingen die wij te weinig plaats geven. Voor gevangenen naar wie niet omgezien wordt. Voor slachtoffers van de oorlog.

Geef wijsheid en liefde in een wereld waarin de zucht naar geld of macht zo groot is. Geef mensen vertrouwen, dat ze niet bang hoeven te zijn voor de ander. Laat uw licht stralen.

- v. **Zo bidden wij tezamen**
a. **Heer, onze Heer, ontferm u over ons. (2x)**

In stilte willen wij u bidden. In stilte leggen wij onze zorgen bij u neer. In stilte noemen wij u namen. Ontferm u over ons en uw wereld, als wij bidden in de stilte.

[...]

Samen met heel uw kerk bidden we met de woorden die Jezus ook ons heeft leren bidden:

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw Koninkrijk kome;
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;

En vergeef ons onze schulden,
Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
En leid ons niet in verzoeking,
Maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
En de kracht en de heerlijkheid
In eeuwigheid.
Amen.

Mededelingen

Collecte

Slotlied 861: 1, 2, 4 en 5
Laat ons de Heer lofzingen

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde.
Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap, haar taak in
deze wereld, met haar noden.
En gaan wij dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht,
Onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.
De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.
De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.
Amen.

Antwoordlied 978: 4 (*staande*)

Orgelspel